

Nový směnečný zákon.

Rudolf Dominik.

Obsahem tohoto článku jest referát o novém směnečném zákoně, který jsem přednesl na valné schůzi mor. sl. odboru spolku čs. notářů dne 11. prosince 1927 a na členské schůzi Právnícké Jednoty Moravské dne 24. ledna 1928. Publikuji tento referát, poněvadž na obou schůzích bylo projeveno jednomyslné přání, aby referát byl vytištěn a sloužil jako první uvedení do studia nového směnečného zákona.

I. Dějiny vzniku nového směnečného zákona.

Československá republika převzala zákonem ze dne 28. října 1918, čís. 11 Sb. z. a nař. v souboru všeho dosavadního práva dva směnečné zákony, které té doby na jejím území platily: v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (Valčicku a Vitorazsku) směnečný řád dříve rakouský ze dne 25. ledna 1850, čís. 51 ř. z., na Slovensku a v Podkarpatské Rusi směnečný zákon dříve uherský ze dne 5. června 1876 zák. čl. XXVII. Platnost směnečného řádu dříve rakouského byla rozšířena zákonem ze dne 30. ledna 1920, č. 76 Sb. z. a nař. a vl. nař. ze dne 11. března 1920, č. 152 Sb. z. a nař., také na území postoupené Německem (Hlučínsko).

Rozdíly mezi oběma uvedenými směnečnými zákony nebyly veliké: vznikly oba zákony ze společných základů a patřily oba ke skupině německého zákonodárství směnečného. Jejich celkový souhlas vychází najevo z tohoto stručného přehledu:

Uherský směnečný zákon obsahuje v podstatě tytéž předpisy jako rakouský směnečný řád v člancích 1, 3, 5, 6, 8—10, 12—15, 17, odst. 1, 2, 18, odst. 1, 3, 19—25, odst. 1, 2, 26—32, 34, 36, 38—40, 42, 43, 45, 46—50, odst. 1—3, 51—56, odst. 1, 57—66, 67, odst. 1, 2, č. 1, 68—74, 77—90, 92, 95—100.

S určitými modifikacemi, tu většími, tu menšími, obsahuje uherský směnečný zákon zásady vyslovené v rak. čl. 4, 7, 29, 33, 41, 44, 50, odst. 4, 91.

Odchylné zásady obsahují oba směnečné řady o směnce se slibem úrokovým (čl. 7 rakouský, § 3 č. 2 uherský), o směnkách tržních nebo veletržních (čl. 18, odst. 2, 35, §§ 3, 4 úv. zák. k rak. směn. ř., §§ 18, 35 uh.), o směnkách falešných (čl. 75, 76 rak., §§ 81—83 uh.), o umístění indosamentu (čl. 11 rak., § 10 uh.), o účincích podindosamentu (čl. 16, rak., § 14 uh.), o postihovatelích při regresu pro příjemcovu nejistotu (čl. a § 29, odst. 2), o počítání kursu směnky znějící na měnu cizí nebo účetní (čl.

a § 37), o uvědomění předchůdců při indosaci bez udání místa (čl. a § 47), o osvědčení kursů (čl. a § 50), o pořadí několika podpůrných adres (čl. a § 56, odst. 2), o zániku regresních práv při odmítnutí intervence nepovolané (čl. 62, odst. 3 rak., § 62 uh.), o ručení příjemce ze směnečných duplikátů při placení nevrácených (čl. 67 rak., § 71 i. f. uh.), ručení ze směnečných prohlášení učiněných znamením ruky (čl. 94 rak., § 104 uh.).

Uherský směnečný zákon nemá předpisů čl. 2 a 93 rak. směn. řádu. Zato však obsahuje tyto zvláštní předpisy: O směnečné způsobilosti nezletilců a žen (§ 1, odst. 2 a 3), o směnce uvádějící několik míst u jména směnečnickova (§ 3, č. 7), o zastřené směnce vlastní (§ 5, odst. 2), o úmyslném škrtnutí podstatné směnečné náležitosti (§ 6), o cessi směnky (§ 16), o scházejícím označení roku ve výplatním času směnky (§ 30, odst. 3), o pořadí několika směnečných dlužníků, kteří se nabízejí k placení (§ 48, odst. 2), o právech postihovatelů cizozemských (§ 52), o směnečném rukojemství (§ 66—69), o zakazu placení umořované směnky (§ 77, odst. 2), o amortisaci směnky domicilované (§ 78, odst. 2), o důsledcích předložení, nepředložení a umoření směnky (§ 79), o promlčení postižných nároků při žalobě (§ 87, odst. 1) nebo oznámení rozepře (§ 87, odst. 3), o nedbání promlčení z úřední povinnosti (§ 88), o promlčení za konkursu (§ 89), o kompensaci vzájemných směnečných pohledávek (§ 94), o právu zástavním a zadržovacím (§ 106—109).

Přes tyto nečetné a nevelké rozdíly obou směnečných zákonů bylo nutno provésti sjednocení směnečného práva v celé oblasti československé republiky. Neboť ze všech právních oborů rozhodně směnečné právo nejtíže snáší partikulární úpravu. Směnka jest od svého původu určena k tomu, aby zprostředkovala úvěr a platy mezi vzdálenými místy, a má cirkulační pud, který charakterisován je tendencí dokonce mezinárodní. Právní partikularism brzdí a ohrožuje směnečný pospoj: předpisy jednotlivých směnečných zákonů mohou si odporovati, a vzniká otázka, kdy kterého předpisu jest užití. Tuto otázku snaží se vyřešiti v četných směnečných zákonech, t. zv. kolisní normy (mezinárodní směnečné právo), které upravují poměr domácího směnečného práva k právu cizímu. Takové předpisy obsahují též oba u nás recipované starší směnečné zákony, a to obecný směnečný řád v čl. 84—86 a býv. uherský směnečný zákon v §§ 95—97. Ale tyto předpisy platí jen pro poměr k cizozemí, nikoliv pro poměr dvou odlišných partikulárních práv jednoho a téhož státu. Kolise mezi těmito partikulárními právy není v platných směnečných zákonech vyřešena, takže v konkrétních případech může býti nejisto, kterého z odchylných předpisů obou zákonů jest použití.

Tato právní nejistota projevuje pak své právní účinky na poli hospodářském: ohrožuje bezpečnost směnečného úvěru a ve svých důsledcích úvěru vůbec, a brání náležitěmu proniknutí obchodní směnky, která by vytlačila z oběhu přebytké množství

hotových peněz jako jejich surogát. Dualismem na poli směnečného práva hmotného trpí také nynější i chystané zákonodárství o řízení ve věcech směnečných, o směnečných poplatcích a m. j. Konečně nutno vzítí zřetel na to, že autentické znění převzatých směnečných zákonů jest jednak německé, jednak maďarské a že většina českoslov. občanů není těchto řečí mocna měrou žádoucí.

Tyto právní, hospodářské, zákonodárné a jazykově politické důvody naléhavě volaly po brzké nové úpravě směnečného práva. Bylo jen otázkou, má-li se provésti pouhé jeho sjednocení nebo současně i jeho reforma.

Na tuto otázku odpovídal již návrh poslance Dra Aloise Rašína a společníků na vydání směnečného řádu (tisk č. 177 posl. sněmovny N. S. RČS. 1920, I. zasedání), že se doporučuje reforma našeho směnečného zákonodárství, a to reforma na podkladě jednotného světového směnečného řádu, jak byl vypracován na dvou mezinárodních konferencích v Haagu 1910, 1912 a jest obsažen v Avant projet d'une convention sur l'unification du droit relatif a la lettre de change et au billet a ordre.

Doporučuje se tak proto, že úmluvu o zavedení jednotného směnečného řádu podepsalo dvacetpět států a že zástupcové Velké Britanie a Spojených států prohlásili, že jejich směnečné zákonodárství pozvolně se přizpůsobí tomuto novému světovému směnečnému řádu. Doporučuje se tak dále proto, že světový směnečný řád obsahuje řadu novot, které zúčastněné kruhy obchodní s živým zájmem přivítaly. Doporučuje se tak konečně zvláště proto, že tím přizpůsobíme své směnečné právo uznaným zásadám jednotného světového směnečného práva. Pravý význam této reformy spočíval by tedy — jak již Hermann-Otavský ve své zprávě o prvé Haagské konferenci zdůraznil (Právník 1911, str. 109) a jak odůvodnění Rašínova návrhu (str. 30) opakuje — ve stycích mezinárodních.

Naproti tomu postavila se vládní osnova nového směnečného zákona (tisk 333 senátu Národního shromáždění RČS. 1927, II. volební období, 3. zasedání, str. 29) na stanovisko, že zatím má se provésti jen sjednocení obou dosud platných směnečných zákonů, a to proto, že podle dosavadních zkušeností sotva lze očekávatí ve dohledné době vypracování světového směnečného řádu, dále že směnečný zákon dříve rakouský a dříve uherský patří mezi nejdokonalejší platné zákony, konečně, že pronikavá reforma směnečného práva byla by předčasnou; můžef po určité, třeba delší době dojítí přece k vypracování světového směnečného zákona a zákon nyní reformovaný mēnil by se po druhé: to by znamenalo hrubé porušení stability nutné v každém zdravém právním řádě.

Sjednocení směnečného práva bylo provedeno tak, že z materiálu obou platných směnečných zákonů byl vypracován nový zákon jediný. Předpisy obsahově shodné byly převzaty dílem ve znění býv. rakouského, dílem ve znění býv. uherského směnečného

zákona. Otázky sporné byly rozřešeny na podkladě toho zákona, jehož předpis byl nesporný a nepochybný, mezery vyplněny recepčí jednotlivých předpisů brzy toho, brzy onoho zákona, podle toho, který z nich byl úplnější. A zásadní směrnici při výběru byla haagská osnova z r. 1912. Obsahová změna obou platných zákonů byla provedena jen v ojedinělých případech. Arci učiněny četné změny stylistického rázu, jimiž se dostalo staršimu znění nového, určitějšího a přesnějšího výrazu. Takto byla jednak zachována zásadní shoda nového čl. směnečného práva s právem německým, rakouským, polským, uherským a j. na prospěch styků mezinárodních, jednak byla připravena cesta k jednotnému světovému směnečnému právu, takže jeho zavedení u nás nezpůsobí svého času zvláštních obtíží.

Vládní návrh zákona byl předložen nejprve senátu Národního shromáždění. Ústavněprávní výbor senátu jednal o osnově po prvé ve schůzi dne 16. března 1927 za předsednictví senátora Dra L. Krupky a zvolil po návrhu zpravodaje sen. Dra A. Procházky subkomitét, jehož členy byli senátoři Dr. B. Baxa, Dr. O. Havelka, Dr. A. Procházka, Dr. Fr. Veselý. Jako znalci byli přibráni k poradám subkomitétu prof. Dr. K. Hermann-Otavský a Dr. A. Wenig. Ministerstvo pro sjednocení zákonů a organizaci správy, které osnovu vypracovalo, bylo zastoupeno radou Dr. J. Karmanem a tajemníkem Dr. Fr. Roučkem. Osnova projednána ve dvou schůzích dne 23. a 24. března 1927. Subkomitét částečně změnil a doplnil osnovu zákona, načež definitivní redakci provedlo plenum ústavněprávního výboru ve svých schůzích dne 30. března a 1. dubna 1927. Senát N. S. přijal osnovu směnečného zákona v 78. schůzi čtvrtého zasedání dne 12. května 1927. Nato projednal osnovu ústavněprávní výbor poslanceké sněmovny za předsedání Dra Mičury a za zpravodajství Dra L. Daňka a schválil ji ve znění přijatém v senátě dne 4. listopadu 1927. Plenum poslanceké sněmovny přijalo osnovu ve 116. schůzi pátého zasedání dne 13. prosince 1927. Zákon byl vyhlášen dne 10. ledna 1928, v částce 1. Sbírký zák. a nař., ročník 1928, pod číslem 1, a nabývá účinnosti za tři měsíce ode dne vyhlášení (§ 110).

II. Obsah nového směnečného zákona.

Čsl. směnečný zákon zachovává soustavu obecného německého směnečného řádu. Nový jest oddíl čtvrtý „závěrečná ustanovení“, novotou jest též ve druhém oddílu titul X. o směnečném rukojemství a rozdělení bývalého titulu XVIII. na dva samostatné tituly (XIX. „Vadné podpisy“, XX. „Podpis zástupcem“).

U srovnání s obecným směnečným řádem vykazuje nový zákon v jednotlivostech tyto nejpodstatnější změny:

Prvý oddíl. Čl. 2 ob. sm. ř. o ručení směnečného dlužníka za splnění směnečného závazku svou osobou i jměním byl škrtnut, poněvadž vězení pro dluhy směnečné bylo odstraněno již v r. 1868 a ručení jměním vyslovuje se několikrát na jiných místech zákona

(tak již v čl. 8, 14, 23, 60 a 84 býv. sm. ř. a v korespondujících předpisech nového zákona).

V oddílu druhém zavádí se nové označení traty jako směnky cizí. Stalo se tak po vzoru uherského zákona a také proto, aby tím lépe byla označena protiva ke směnce vlastní. Avšak název dosud obvyklý „směnka vydaná“ zachován aspoň v nadpisu v závorce.

V titulu prvním provedena důležitá změna předpisem, že označení listiny jako směnka a platební příkaz musí býti vyjádřeny v témže jazyku (§ 3, č. 1), a dále ustanovením, převzatým z uh. sm. zák., že slib úroků neb jiných vedlejších plnění ve směnce pokládá se za nedoložený, nezpůsobuje tedy neplatnost směnky (§ 3, č. 2); údaj platebního místa doplněn po vzoru uh. sm. zák. ustanovením, že je-li uvedeno několik míst, platí za platební místo první z nich (§ 3, č. 7). Zaveden nový název pro dřívější „trassiert-eigener Wechsel“ autentického textu: „zastřená směnka vlastní“, poněvadž nebylo možno říci „cizí směnka vlastní“, a vysloveno po vzoru uh. sm. zák., že zastřená směnka vlastní je v každém směru postavena na roveň směnce cizí. Do textu zákona vložen byl obsah min. nař. ze dne 6. října 1853, č. 200 ř. z. o pozdějším dodání podstatných náležitostí směnečných, který upraven jasněji a přesněji.

V titulu druhém (§ 7) připojeno nové ustanovení, že doložka, kterou výstavce vylučuje nebo omezuje své směnečné ručení, platí za nenapsanou.

V titulu třetím předepsáno po vzoru uh. sm. zák. výslovně, že indosament musí býti psán na rubu směnky neb na rubu kopie (§ 10), nestanovena však sankce neuposlechnutí.

V titulu čtvrtém zařazen předpis § 3 úvodního patentu k ob. směn. ř. o směnkách tržních a veletržních se změnou presentační lhůty ku přijetí.

V titulu šestém stanoveno po vzoru uh. sm. zák., že jistotu na předchůdcích může požadovati majitel směnky a každý indosant (§ 27, odst. 2). Tato změna provedena proto, aby byl chráněn i první vlastník směnky, remitent, který převedl směnku rubopisem a není tedy ani majitelem směnky ani indosatářem.

V titulu sedmém (§ 28, odst. 3) stanovena po vzoru § 30 uh. sm. zák., zákonná domněnka pro případ, že v údaji času, kdy má býti placeno, chybí údaj roku. Tato zákonná domněnka nesnáší se sice dobře s formální povahou směnky, ale důvody praktického života žádají, aby v tomto případě rigor cambialis byl potlačen a aby znemožněn byl podskok vynecháním roku, což lehce se může státi i přehlédnutím (dův. zpr. str. 41). Škrtnut byl v tomto titulu čl. 33 ob. sm. ř. o dnech výhodných, poněvadž byl jen negací předpisů staršího směnečného zákona, tudíž nyní bezvýznamný. Škrtnut byl rovněž jako nyní bezvýznamný předpis o přepočítání „měny účetní“, a dán nový předpis o přepočítání cizí měny (§ 33, odst. 2; srv. též § 46, odst. 2, § 47, odst. 2 a 3.)

V titulu osmém byly omezeny důsledky zmeškání včasné protestace u domiciliáta jen na případ, že domiciliátem jest osoba rozdílná od majitele směnky (§ 39, odst. 2). V čl. 47 ob. sm. ř. provedena po vzoru uh. sm. zák. změna, že o nezaplacení stačí uvědomiti nejbližšího předchůdce indosantova, jenž indosoval směnku udávaje místo (§ 43); stačí však zajisté uvědomiti rubopisce, který místa neudal, je-li toto místo známo jinak. Po vzoru uh. sm. zák. bylo upraveno pořadí několika směnečných dlužníků, kteří přihlásili se k placení (§ 44, odst. 2). Platí zde nyní totéž, co v případě, kdy několik intervenientů se hlásí k placení pro čest. Praktickým důsledkem tohoto předpisu bude ušetření návratních útrat při postihu. Postihové nároky má majitel směnky nebo postižník i proti příjemci (§ 46, odst. 2, § 47, odst. 1). Čl. 52 ob. sm. ř. doplněn po vzoru uh. sm. zák. předpisem, že cizozemský postihovatel může tuzemskému postižníku účtovat vyšší sazby, které sám musil zaplatiti (§ 48, odst. 2).

V titulu devátém obsahuje nové ustanovení § 52, odst. 1, že přijetí od podpůrné adresy musí býti žádáno i když směnka byla protestována pro neposkytnutí jistoty příjemcem.

Titul desátý byl převzat z uh. sm. zák. (§§ 66—69, 91) se zřetelem na haagskou osnovu světového směnečného zákona (čl. 29—31).

Titul dvanáctý byl přepracován v několika směrech: v příčině soudní příslušnosti k umoření směnky, povinností žadatelových, počítání umořovací lhůty (§ 73) a výsledků amortisačního řízení (§ 75). Předpis čl. 74 ob. sm. ř. vztážen nově i na remitenta.

Titul třináctý jedná o nepravých podpisech a falšovaných směnkách podle vzoru §§ 81—83 uh. sm. zákona.

Titul čtrnáctý obsahuje nový předpis o počítání promlčecí lhůty u směnky na viděnou (§ 80) a zjednodušuje promlčecí lhůty nároků postihových (§§ 81, 82). Podrobněji, z části nově jsou upraveny důvody, jimiž se promlčení přetruhuje nebo staví (§§ 83, 84). Nový jest předpis § 85.

Titul patnáctý zabývá se podrobněji po vzoru uh. sm. zák. relativní námitkou odpočtení (§ 88), prohlašuje žalobu z obohacení za žalobu občanského práva a stanoví pro ni zvláštní lhůtu promlčecí (§ 89).

V titulu sedmnáctém ustanoveno jako novum, že několi-keré vybídnutí ke směnečněprávnímu plnění pojmuti jest do jedné protestní listiny (§ 96).

V titulu osmnáctém byly dispositivně zavedeny určité hodiny ku presentaci a k jiným úkonům ve směnečném styku a nařizeno, že úmluvu o místě a době těchto úkonů, odchýlnou od předpisů zákona, jest zaznamenati v protestu (§ 98). Do textu zákona zařazen zákon o vlivu vyšší moci na směnečněprávní jednání, který odpovídá téměř doslovně čl. 53 haagské osnovy. Naproti tomu byl škrtnut čl. 93 ob. sm. ř. o dnech platebních

(výběrních), poněvadž u nás nebylo místa, kde by byly zavedeny takové obecné platební dny.

Titul devatenáctý obsahuje nové ustanovení o směnečných prohlášeních učiněných znamením a o směnečných prohlášeních určitých osob úchylných (§ 101).

Titul dvacátý recipuje v § 102 t. zv. Jasinského novelu z 19. června 1872, č. 88 ř. z.

Oddíl třetí upraven obsahově i citací shodně s předpisy o směnkách cizích. Z uh. sm. zákona převzat byl předpis o vlastních směnkách domicilovaných analogický § 39, odst. 2 (§ 106, odst. 2).

Oddíl čtvrtý obsahuje mimo přechodní a prováděcí ustanovení dvě pravidla, která systematicky patří do oddílu prvního: § 108, který má význam jen pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi, a § 109, který recipuje předpisy dv. dekretů z 1814 a 1846, opět se zřetelem na východní území čsl. republiky.

Máme-li závěrem podati celkový posudek o novém směnečném zákoně, jsme povinni předem zdůrazniti, že tento zákon znamená další důležitý krok ke konsolidaci našeho právního řádu. Zvláštní význam unifikace směnečného práva byl naznačen již ve výkladu důvodů, které vedly k vypracování nového zákona. Ač tento zákon jest jen kompilací dosavadních, a jak bylo také již řečeno, velmi dobrých zákonů, znamená i tato kompilace nemalý pokrok, poněvadž osvědčené zásady vybrány byly z obou zákonů, a tak vhodně doplněno právo platné v zemích historických i na území dříve uherském. Mimo to obsahuje jednotný směnečný zákon několik novot neznámých dosavadnímu právu, které jsou s to zvýšiti žádoucí bezpečnost směnečného styku. Přejít do nového práva bude snadný. Teoretik i praktik brzy se orientuje. Neboť nové směnečné právo československé představuje jenom další vybudování směnečného práva rakouského a uherského, a tím vlastně další vývojové stadium původního obecného německého směnečného řádu. Dosavadní písemnictví směnečného práva nestane se bezcennou makulaturou. A zůstane zachována novému právu i dlouholetá zkušenost nejvyšších soudů ve věcech obchodních: bude možno sáhnouti nejen k judikatuře bývalého nejvyššího soudu vídeňského a bývalé kurie uherské, nýbrž přihlížeti i k praksi německého říšského soudu a ke klasickým nálezům starého říšského vrchního soudu obchodního. Pomocí těchto osvědčených podpůrců bude československá právní nauka i prakse s to, aby splnila všechny úkoly, které jí ukládá nový zákon směnečný.